

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 11. listopadu 2024 ve věci č. 25636/22 – *Lindholm a pozůstalost po Leifu Lindholmovi proti Dánsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně shledal, že podáním krevní transfuze příslušníkovi Svědků Jehovových, který byl v bezvědomí a tento lékařský zákrok písemně odmítl formou dříve vysloveného přání, nedošlo za okolností dané věci k porušení práva jeho manželky na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy ve světle svobody svědomí a náboženského vyznání zaručené článkem 9 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelčin manžel L. byl dne 19. září 2014 po pádu ze střechy převezen do nemocnice. Při přijetí byl při vědomí, ale dezorientovaný. Jeho dcera informovala zdravotnický personál, že jako Svědek Jehovův odmítá krevní transfuzi, a předložila dokument o jím dříve vysloveném přání z roku 2012. Dokument měl L. při sobě i v době nehody. Stav stěžovatelčina manžela se po převozu do nemocnice zhoršoval. Zdravotnický personál opakovaně konzultoval situaci s rodinou, která trvala na respektování pacientovy vůle a upozorňovala na jeho náboženské přesvědčení a nesouhlas s transfuzí krve. V noci z 21. na 22. září 2014 L. upadl do hlubokého bezvědomí. Primář situaci konzultoval s úředníkem pro veřejné zdraví, který doporučil, aby krevní transfuze byla podána jen bude-li to nezbytné. Hovořil i s rodinou pacienta. Dne 22. září 2014 odpoledne primář nařídil podání krevní transfuze. Manžel stěžovatelky o měsíc později zemřel. Jeho smrt s podáním krevní transfuze nesouvisela.

Stěžovatelka se nejprve obrátila na ombudsmana pro pacienty, který v postupu nemocnice neshledal pochybení. Následně se obrátila na okresní soud, který rozhodl částečně v její prospěch. Nejvyšší soud však v roce 2022 toto rozhodnutí zvrátil a konstatoval, že dříve vyslovené přání má pouze omezený účinek a není závazné, pokud nejde o vůli vyjádřenou v kontextu aktuálního průběhu nemoci a na základě informací od lékaře, což v daném případě nebylo splněno.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 8 A 9 ÚMLUVY

Stěžovatelka spolu s pozůstalostí po jejím manželovi namítali, že rozsudek Nejvyššího soudu, který potvrdil, že podání krevní transfuze L. navzdory jeho dříve vyslovenému odmítnutí tohoto typu léčby bylo v souladu se zákonem, byl v rozporu s články 8 a 9 Úmluvy.

1. K přijatelnosti

Soud se nejprve zabýval přijatelností stížnosti. Konstatoval, že první stěžovatelka byla zásahem osobně dotčena natolik, že ji lze považovat za oběť ve smyslu článku 34 Úmluvy (srov. *mutatis mutandis Koch proti Německu*, č. 497/09, rozsudek ze dne 19. července 2012, § 43–50). Naproti tomu Soud neshledal žádné výjimečné okolnosti, které by odůvodňovaly, aby za oběť ve smyslu článku 34 Úmluvy byla považována také pozůstalost po L. V tomto rozsahu proto Soud stížnost prohlásil za nepřijatelnou.

2. K odůvodněnosti

a) Právní charakteristika stížnostních námitek

Soud konstatoval, že námitka stěžovatelky týkající se svobody svědomí a náboženského vyznání může být dostatečně posouzena pod úhlem článku 8 Úmluvy (viz podobně *Pindo Mulla proti Španělsku*, č. 15541/20, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2024, § 98).

b) Obecné zásady

Soud dále připomněl závěry velkosenátního rozsudku ve věci *Pindo Mulla proti Španělsku* (cit. výše) a odkázal na shrnutí obecných zásad v něm obsažené (§ 125–182).

c) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud se poté zaměřil na otázku, zda byl zásah proveden na základě zákona. Shrnl, že dánské právo umožňuje podání transfuze bez souhlasu dotčené osoby v případech, kdy pacient není způsobilý k udělení informovaného souhlasu a léčba je nezbytná k jeho přežití. K závaznému odmítnutí transfuze podle vnitrostátního práva musí dojít v kontextu aktuálního průběhu nemoci a na základě informací od lékaře. Pokud tyto podmínky nejsou splněny, má dříve vyslovené přání pouze orientační význam. Dánské právo tak podle Soudu vyvažuje autonomii pacienta s požadavky na ochranu života a bezpečnost zdravotní péče. Soud proto uzavřel, že zásah byl proveden na základě zákona, přičemž neseznal, že by soudy vyložily nebo použily zákon svévolně či zjevně nepřiměřeně. Souhlasil pak s názorem vlády, že zásah sledoval legitimní cíl ochrany života a zdraví občanů.

V rámci posouzení nezbytnosti tohoto zásahu Soud připomněl, že členské státy jsou podle článku 8 Úmluvy oprávněny přiznávat dříve vysloveným přáním pouze omezený právní účinek. Je na jejich uvážení, zda a za jakých podmínek jim přiznají závaznost. Shora popsaný přístup dánského zákonodárce má podle Soudu legitimní účel – zajistit, aby rozhodnutí pacienta bylo aktuální a informované, a aby pacient v bezvědomí nebyl zbaven život zachraňující léčby.

V projednávané věci nebyl manžel stěžovatelky v rozhodné době schopen vyjádřit svou vůli. Skutečnost, že měl při sobě dokument o dříve vysloveném přání, nepostačovala k naplnění shora popsaných požadavků dánského práva. Soud se proto dále zabýval otázkou, zda bylo k tomuto dokumentu při rozhodování o léčbě přihlédnuto. Dospěl k závěru, že zdravotnický personál se snažil respektovat pacientovu vůli – používal alternativní léčbu, konzultoval situaci s úředníkem pro veřejné zdraví i rodinou a transfuzi podal až v okamžiku, kdy byla považována za nezbytnou.

Soud proto uzavřel, že vnitrostátní orgány jednaly v mezích prostoru pro uvážení, který jim Úmluva přiznává, přičemž zásah do práv stěžovatelky byl nezbytný v demokratické společnosti a přiměřený sledovanému legitimnímu cíli. V projednávané věci tedy nedošlo k porušení článku 8 ve světle článku 9 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 VE SPOJENÍ S ČLÁNKY 8 A 9 ÚMLUVY

Soud konstatoval, že Svědci Jehovovi by mohli být vnitrostátním pravidlem, na rozdíl od jiných skupin obyvatel, nepřiměřeně dotčeni. S ohledem na závěr o neporušení článku 8 Úmluvy však dospěl k závěru, že k rozdílnému zacházení je objektivně zdůvodněné, a proto tuto část stížnosti jako zjevně neopodstatněnou odmítl.